HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

משיח חטא ואח"כ עבר ממשיחותו מביא פר. ומה שכתוב בספריס תני גבי משיח עבר ואחר כך חטא לא מתמלמא היא ולשון לקשון עיקר דקאמר השתא יש לומר כו': **מה"מ.** דמשיח שעבר ואח"כ חטא דמביא פר: **מתני' חטאו עד שלא נחמנו ואח"כ נחמנו הרי אלו כהדיוטות.** דרבנן בתר חטא אזלי: **ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נחמנו חייבין.** דר"ש חטא וידיעה בעי וה"ה כפליג ר"ש בריש דקתני בשיש חטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שעיר דחטאה וידיעה בעי כשהוא נשיא: **גמ' אם הכהן המשיח יחטא.** חטא במשיחות הוא דמביא פר: **פרט לקודמות.** לחטאת ואח"כ נתמנה הרי הוא כהדיוט ואין מביא פר: **ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות.** כדאמר לקמן אשר נשיא יחטא כשיחטא והרי הוא נשיא ולא כשיחטא והרי הוא הדיוט: **שאין מביא חטאתו משעבר.** כדתנן [ב] וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא הנשיא כהדיוט: **יכול גורה.** דגזרת מלך היא שנאמר יחטא מדלא כתיב ואם נשיא יחטא: **ת"ל אם הכהן המשיח יחטא.** מה יחטא האמור להלן לכשיחטא דהא כתיב אם אף יחטא האמור כאן גבי נשיא לכשיחטא: **גזרה מהיכא דיכי.** כלומר היכי מצית למימר יכול גזרה דהיכא אשכחן גזרה כה"ג: **אין.** דודאי אשכחן כה"ג: **דכתיב ונחפי נגע לרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא לפס.** שהכתוב מדבר שעתיד להיות אע"פ שדבר רע הוא הכא נמי אימא גזרה הלכך כתיב אם הכהן המשיח יחטא לכשיחטא וה"ל אשר נשיא יחטא לכשיחטא: **ר"ש אומר.** ונתתי נגע לרעת שיהא בא מאליו: **פרט לנגעי אונסין.** שאם באו נגעים ע"י נפילת שד דלא מיקטמו: **אדם כי יהיה בעור בשרו דכתיב.** אם יהיה בעור בשרו נגעים אין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אינו דין שלא יביא על הקודמות לא אם אמרת בנשיא שכן אין מביא חטאתו משעבר תאמר במשיח שמביא חטאתו משעבר הואיל ומביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות תלמוד לומר

המשיח יחטא חטא כשהוא מביא כשהוא הדיוט אינו מביא ותניא נמי גבי נשיא כה"ג [2] **אשר נשיא יחטא פרט לקודמות** [ט]**(שיכול) והלא דין הוא ומה משיח שמביא חטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות נשיא שאין מביא חטאתו משעבר אינו דין שלא יביא על הקודמות מה למשיח שכן אין מביא בשגגת מעשה תאמר בנשיא שמביא בשגגת מעשה הואיל ומביא בשגגת מעשה יביא על הקודמות תלמוד לומר אשר נשיא יחטא שחטא והרי הוא נשיא ולא שחטא ועודהו הדיוט: ת"ר אשר נשיא יחטא יכול גזרה ת"ל אם הכהן המשיח יחטא מה להלן לכשיחטא אף כאן לכשיחטא אמר מר יכול גזרה גזרה מהיכא תיתי אמרי אין אשכחן דכתיב** [3] **ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם שנגעים באים עליהם דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר פרט לנגעי אונסין לאו אמר רבי יהודה בשורה הכא נמי אימא גזרה היא הלכך כתיב אם ולרבי שמעון נגעי אונסין מי לא מטמו והא** [ט]**תניא** [4] **אדם כי יהיה מן הדבור ואילך והלא דין הוא מטמא בזב וטמא בנגעים מה זב מן הדבור ואילך אף נגעים מן הדבור ואילך לא אם אמרת בזב שכן** [5]**אין מטמא באונס תאמר בנגעים שמטמאין באונס תלמוד לומר אדם כי יהיה מן הדבור ואילך רבא אמר פרט לנגעי רוחות רב פפא אמר פרט לנגעי כשפים תנו רבנן אשר נשיא יחטא פרט לחולה משום דהוה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה אמר רב אבדימי בר חמא** [7]**פרט לנשיא שנצטרע שנאמר** [5]**ויגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על הבית מדקאמר בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הוה כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא בהדי דר' גמליאל הוה פיתא בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא שלים פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע אמר ליה מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא אמר ליה כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספנות) [הספנים] ואמרתי שמא יעלה ויתעה (אותנו) אמר ליה כל כך בידך ואתה עולה בספינה א"ל עד שאתה תמה עלי** [ט]**תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא שיודעין לשער כמה טפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש נתן דעתו להושיבם בראש כשעלה שלח להם ולא באו חזר ושלח ובאו אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם**

עבדות

מדבור אין מטמאין לאחר הדבור אלא אם כן רלו זיבות אחר כך חטא לאו מתמלמא היא ולשון לקשון עיקר דקאמר השתא יש לומר כו': מה"מ. דמשיח שעבר ואח"כ חטא דמביא פר: **מתני' חטאו עד שלא נחמנו ואח"כ נחמנו הרי אלו כהדיוטות.** דרבנן בתר חטא אזלי: **ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נחמנו חייבין.** דר"ש חטא וידיעה בעי וה"ה כפליג ר"ש בריש דקתני בשיש חטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שעיר דחטאה וידיעה בעי כשהוא נשיא: **גמ' אם הכהן המשיח יחטא.** חטא במשיחות הוא דמביא פר: **פרט לקודמות.** לחטאת ואח"כ נתמנה הרי הוא כהדיוט ואין מביא פר: **ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות.** כדאמר לקמן אשר נשיא יחטא כשיחטא והרי הוא נשיא ולא כשיחטא והרי הוא הדיוט: **שאין מביא חטאתו משעבר.** כדתנן [ב] וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא הנשיא כהדיוט: **יכול גורה.** דגזרת מלך היא שנאמר יחטא מדלא כתיב ואם נשיא יחטא: **ת"ל אם הכהן המשיח יחטא.** מה יחטא האמור להלן לכשיחטא דהא כתיב אם אף יחטא האמור כאן גבי נשיא לכשיחטא: **גזרה מהיכא דיכי.** כלומר היכי מצית למימר יכול גזרה דהיכא אשכחן גזרה כה"ג: **אין.** דודאי אשכחן כה"ג: **דכתיב ונחפי נגע לרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא לפס.** שהכתוב מדבר שעתיד להיות אע"פ שדבר רע הוא הכא נמי אימא גזרה הלכך כתיב אם הכהן המשיח יחטא לכשיחטא וה"ל אשר נשיא יחטא לכשיחטא: **ר"ש אומר.** ונתתי נגע לרעת שיהא בא מאליו: **פרט לנגעי אונסין.** שאם באו נגעים ע"י נפילת שד דלא מיקטמו: **אדם כי יהיה בעור בשרו דכתיב.** אם יהיה בעור בשרו נגעים אין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אינו דין שלא יביא על הקודמות לא אם אמרת בנשיא שכן אין מביא חטאתו משעבר תאמר במשיח שמביא חטאתו משעבר הואיל ומביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות תלמוד לומר

ואח"כ חטא מביא פר חטא ואח"כ עבר ממשיחותו צריכא למימר משום דקתני גבי נשיא דכי עבר מנשיאותו ואח"כ חטא כהדיוט מייתי אהכי תני גבי משיח [ט][חטא ואח"כ עבר] מביא פר מנא ה"מ [ט]דתנו רבנן [1] והקריב על חטאתו מלמד שמביא חטאתו משעבר שיכול והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא חטאתו משעבר [ט] משיח שאין מביא בשגגת מעשה אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה [ט][לא] כ"ש תלמוד לומר והקריב על חטאתו מלמד שמביא על חטאתו משעבר ונייתי נמי נשיא מק"ו ומה משיח שאין מביא בשגגת מעשה מביא חטאת משעבר נשיא שמביא חטאת בשגגת מעשה אינו דין שמביא חטאתו משעבר תלמוד לומר [2] אשר נשיא יחטא כשהוא נשיא אין כשהוא הדיוט לא: **מתני' [ט]חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבים ומשנתמנו פטורים** [3]**איזהו נשיא זה מלך שנאמר** [2]**מכל מצות ה' אלהיו** [ט]**שאין על גביו אלא ה' אלהיו: גמ' מה"מ דתנו רבנן** [1]**אם הכהן המשיח יחטא** [ט]**(לאשמת) פרט לקודמות** [ט]**(שיכול) והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות משיח שאין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אינו דין שלא יביא על הקודמות לא אם אמרת בנשיא שכן אין מביא חטאתו משעבר תאמר במשיח שמביא חטאתו משעבר הואיל ומביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות תלמוד לומר**

המשיח יחטא חטא כשהוא מביא כשהוא הדיוט אינו מביא ותניא נמי גבי נשיא כה"ג [2] **אשר נשיא יחטא פרט לקודמות** [ט]**(שיכול) והלא דין הוא ומה משיח שמביא חטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות נשיא שאין מביא חטאתו משעבר אינו דין שלא יביא על הקודמות מה למשיח שכן אין מביא בשגגת מעשה תאמר בנשיא שמביא בשגגת מעשה הואיל ומביא בשגגת מעשה יביא על הקודמות תלמוד לומר אשר נשיא יחטא שחטא והרי הוא נשיא ולא שחטא ועודהו הדיוט: ת"ר אשר נשיא יחטא יכול גזרה ת"ל אם הכהן המשיח יחטא מה להלן לכשיחטא אף כאן לכשיחטא אמר מר יכול גזרה גזרה מהיכא תיתי אמרי אין אשכחן דכתיב** [3] **ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם שנגעים באים עליהם דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר פרט לנגעי אונסין לאו אמר רבי יהודה בשורה הכא נמי אימא גזרה היא הלכך כתיב אם ולרבי שמעון נגעי אונסין מי לא מטמו והא** [ט]**תניא** [4] **אדם כי יהיה מן הדבור ואילך והלא דין הוא מטמא בזב וטמא בנגעים מה זב מן הדבור ואילך אף נגעים מן הדבור ואילך לא אם אמרת בזב שכן** [5]**אין מטמא באונס תאמר בנגעים שמטמאין באונס תלמוד לומר אדם כי יהיה מן הדבור ואילך רבא אמר פרט לנגעי רוחות רב פפא אמר פרט לנגעי כשפים תנו רבנן אשר נשיא יחטא פרט לחולה משום דהוה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה אמר רב אבדימי בר חמא** [7]**פרט לנשיא שנצטרע שנאמר** [5]**ויגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על הבית מדקאמר בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הוה כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא בהדי דר' גמליאל הוה פיתא בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא שלים פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע אמר ליה מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא אמר ליה כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספנות) [הספנים] ואמרתי שמא יעלה ויתעה (אותנו) אמר ליה כל כך בידך ואתה עולה בספינה א"ל עד שאתה תמה עלי** [ט]**תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא שיודעין לשער כמה טפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש נתן דעתו להושיבם בראש כשעלה שלח להם ולא באו חזר ושלח ובאו אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם**

עבדות

מסורת הש"ס

ח א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה י:
ו ב מיי' שם שם ו:
ז ג מיי' פרק ב מהל' מחוסרי כפרה הל' כ:
ח ד מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ט:

רבינו חננאל

יחיד נשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצו' צבור בעבוד' כוכבים מנ"ל [ט] אמר קרא ואם נפש: כתתניא רבי אומר לפי שמצינו בעבודת כוכבים שחלק הכתוב בין מרובין ליחידין מרובין בסייף לפיכך מתונם אבד פירוש אנשי עיר הנדחת. יחידין בסקילה לפיכך ממונם פלט יכול נחלוק בקרבנותיהם [ת"ל תורה אחת] פי' בשגגת מעשה לחודה בלא הוראה שזה דכל חד וחד בין יחיד בין רבים מייתי שעירה. ופירשנו בפרק הא' של זו המסכת כי כל ישראל אם עשו בלא הוראה כל חד וחד מייתי קרבן יחיד והיינו דקא (סמיך) [משוי להו] הכא. אבל בענין הוראת ב"ד לא מיירי כלל: מתקוף לה רב חלקי' מהגרוניא. ס"א רב חייא מהגרוניא אלא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת הא לאו הכי הוה אמינא חלוקין הן וכי שגגו רבים במעשה בלא הוראה קרבנם חלוק מהיחיד. דבר זה אי אפשר על הדעת שאין שום קרבן שיחייבו בו מאי נייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי ליה פירוש בהוראה. נייתו פר ושעיר צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו להו. פירוש בהוראה. לייתו שעיר. פי' דעדיף משעירה. כדמפרש בספרא דשעירה לא אתיי' קרבן צבור. נשיא בשאר מצות הוא דמייתי ליה. פירוש בשגגת מעשה לחודיה. מאי אייתר לך שעירה יחיד נמי קרבנו. ומהדרינן אצטריך סד"א צבור בעבודת כוכבים. פירוש בחוקה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת הני דעבוד בשגגת מעשה [לייתו אפכא] פירוש לייתו שעיר לעולה ופר לחטאת (וצבו') [א"נ] צריכין קרבן אחד ואין להם תקנה קמ"ל: אמר ברוך ראיתי שכתב רב האי גאון זצ"ל אנו אומרים כי מדרש רבי בענין תורה אחת לא יתכן שהרי חלק הכתוב בין מרובין ליחידים גם בקרבן עבודת כוכבים שהרי יחידים מביאין שעירה וצבור שהן ב"ד מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת. וכיון שפירש הכתוב וחלק לא הוה סלקא אדעתין שחייבין אנו לחלוק חלוקה אחרת כדי שיהא צריך לאשמעינן תורה אחת. ור' נסים ב"ר יעקב זצ"ל אתקפה ופירשה באנפא אחרינא כתבנוהי בתחלת פירוש דיבמות. ובין מר ובין מר לא עיילי סוגיא דשמעתא דלא סברי דאיכא הפרש ברבים בין הוראה בשגגת מעשה ובין מעשה לחודה ואי אפשר לדמויי קרבן צבור לעיר הנדחת. ג) דקרבן צבור לא אתי עד דעבדי רוב הקהל. ואפי' לר' יהודה ור' שמעון [עד דעבד שבט א'] וקים לן בתחילת סנהדרין בי לר' יאשיה בין לר' יונתן דכל השבט שהודה לא עבדינן יתיה עיר הנדחת. כמה פרכי איכא ג) (דבדידן למרי ליבא מאי) הוא והמכשלה הוצאת תחת ידך 7) אקשי'

תורה אור השלם

1. אם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַיי לְחַטָּאת: ויקרא ד ג
2. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
3. כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: ויקרא יד לד
4. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בֶהָרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים: ויקרא יג ב
5. וַיְנַגַּע יְיָ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בְּבֵית הַחָפְשִׁית וְיוֹתָם בֶּן הַמֶּלֶךְ עַל הַבַּיִת שֹׁפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ: מלכים ב טו ה

מוסף רש"י

חטאו עד שלא נתמנו. נשיא ומשוח שלון קרבנם כשל יחיד, שהנשיא מביא שעיר ומשוח מביא פר (כתובות מח:). **הרי הן כהדיוטות.** ככשבר ושעיר שלון ש"ש שנתמנה נופס לא נשתנה קרבנם (שם). **אם נודע להם עד שלא נתמנו.** דהוה ליה ידיעה וחטאה כמד גופא, **חייבים.** כהדיוטות, ומשנתמנו. דהוה ליה מעלה בשעת קרבן יחיד וידיעה בשעת קרבן נשיא, **פטורים.** לגמרי (שם). **בשורה היא להם.** לפי שהטמיעו אמוריים מטמוניות של זהב בקקולות בתיהם כל אדנעים שנה סהיו ישראל במדבר ועל ידי הנגע נוטל הבית ומוליאן (ויקרא יד לד).

תוספות הרא"ש

אשר נשיא יחטא יכול גזרה. משום דשני קרא בדיבורי' וכתיב אשר נשיא יחטא ולא כתיב אם נשיא יחטא כי היכי דכתיב אם הכהן המשיח יחטא בעי יכול שהכתוב מבשרך שעתידין (הנשיאות) [הנשיאים] לחטוא ת"ל יחטא דמשמע במקרה כמו יחטא דכתיב גבי כ"מ. ומתוך פרש"י ז"ל משמע שכתוב בספרים נאמר כאן יחטא ונאמר להלן יחטא. ואפי' אם ישנו בספרים אינה ג"ש ממש דתרוייהו צריכי למעוטי קודמות. אלא גלוי מלתא בעלמא דיחטא הכא כמו יחטא דהתם. והאי דכתיב אשר כדדריש לקמן אשרי הדור שהנשיא מביא קרבן על שגגתו: (ראי) [ומן] כתיב קרא הכי לבשר על הרעה. אין [דכתיב] ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם. (אלא) [אלמא] אורחא דמלתא דקרא מרמז העתידים אפי' הרעה. ואע"ג דלא דמי כולי האי דאותה בשורה טובה היתה דאמרינן במדרש שהאמורים הטמינו אוצרותיהם בכותלי בתיהם ובמקום המטמון הביא הקב"ה צרעת כדי שיסתרו הכותלים וימצא המטמון; ונגעי אונסין לא מטמו והתניא וכו' עד תאמר בנגעים שמטמאין באונס. ומשמע ליה לתלמודא שאין לחלק בין נגעי אדם לנגעי בתים. והרמ"ה ז"ל הקשה מאי פריך מנגעי אדם לנגעי בתים הכא עניינא דקרא דכתיב ונתתי אני ולא שבא ע"י אונס. והכא מעניינא דקרא דכתיב כי יהיה דמשמע בכל ענין שיהיה. ועוד אי ס"ד דמיעקרא הוה ס"ל דנגעי אונסין דממעט ר' שמעון בבתים קממעט להו. אי"כ מאי סלקא דעתך לאוקמינהו. אי בנגעי רוחות וכשפים מאי קא פריך [הא] לא דמי האי אונס שבביא אדם בגרמותו לאונס אחר. וכ"ת דאפי' אי מוקמת ליה בנגעי רוחות וכשפים קשיא ליה. אי"כ מאי משני רבא ור"פ בנגעי רוחות בנגעי כשפים. ופירש דס"ד מעיקרא דהני נגעי אונסין דממעט ר"ש לא בנגעי בתים קאמר דמשמע ליה לר"ש למדרש קרא ונתתי אני ממילא פרט לנגעי אונסין שלא באו ע"י המקום ב"ה בלבד אלא ע"י דבר אחר. ואם אינו ענין לנגעי בתים דס"ד דליכא מידי בנגעי בתים דלא הוה מחמת המקום שהרי אין בבית רוח חיים שיקבל חולאים ונגעים כמו בבשר ודם. וע"כ אי אתה מוצא בנגעי בתים אלא ע"י גזירת המקום. ולא שייך למעוטי בהו נגעי אונסין. וקרא ע"כ באם אל"ע לנגעי בתים תנהו ענין לנגעי בני אדם. ומש"ה פריך מהך ברייתא. ותירצו רבא ור"פ דמשכחת שפיר נגעים בבתים שלא באו על ידי הקב"ה בלבד כגון נגעי רוחות וכשפים. (והכי) [ובבתים] ממעט ר"ש אבל באדם מטמא אפי' באונס; (ת"ש) [ת"ר] אשר נשיא יחטא פרט לחולה. כדמפרש שאם נצטרע וחטא אינו מביא שעיר לפי שעבר מנשיאותו והרי הוא הכדהיוט. ופרש"י ז"ל דהך ברייתא דלא כריה"ג דלדידיה כיון דנזא דידיה כדקא קאי מחייב ולא דק דלענין עולה ויורד הוא דקאמר ר"י הגלילי דנשיא שעבר הרי הוא כהדיוט וליכא מאן דפליג. הרמ"ה ז"ל: **א"ל** כל כך בידך ואתה עולה בספינה. פרש"י ז"ל כ"כ חכמה יש בידך ואתה יורד לסחורה לספינה בשביל מזונותיך. כלומר אתה צריך לירד בספינה בשביל מזונות. ולא נהירא דלא לגבונים עושר. ועוד דרוב יורדי ספינה הם עשירים בעלי סחורה. דמה לעניים צורך לילך בספינה מדינה למדינה. וי"ל (כבר) [כ"כ] אתה יודע במוצאי הים וקורותיו ואתה יורד לספינה. וא"ל עד שתמה אתה עלי שלא תועילה חכמתי לי ליהנה ולכיון השעה שיעלו הכוכבים תמה על אלו חכמים גדולים שאין כל חכמתם מועילה להם ליטול עצה לעצמן להרוח אפילו כדי מזונותם בצמצום. הרמ"ה ז"ל: **נתן** דעתו להושיבם בראש. פירש רש"י כדי שיהיו מתפרנסים בשררה שיתן להם. ולא נהירא דלשון להושיבם בראש בישיבה משמע כדאמרינן בכתובות בשלהי פרק הנושאה (דף קג:) דר"ח בר חמא יושב בראש. ובישיבה מאי פרנסה איכא. אלא משום דאשבחיהו דבר יהושע כולי האי אמר ראוים הללו לישב בראש ולמנותם פרנס על הצבור. הרמ"ה ז"ל:

ט) גי' רבינו כאן כתבי' בגמרא ע"פ ומסר כמה מלות בדברי רבינו אמר מלת נפש. ג) עי' בר"ן פ"ק דיבמות. ד) תולי ל"ל דבכגון דין למרי מלמודא. 7) עי' נימוק דף מג א"מ.

ט) הוא ר"ש כל אדם ומולו ל"ל ס"ש: